

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

Декан факультету педагогіки і психології

В.І.Бондар

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

ОСНОВИ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО
МИСТЕЦТВА

освітнього ступеня бакалавр
на базі ОКР “молодший спеціаліст»

галузь знань 02 Культура і мистецтво
спеціальності 023 Образотворче мистецтво, декоративне
мистецтво, реставрація
шифр за навчальним планом ВВ2.3.1

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми “Основи декоративно-прикладного мистецтва”, затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова від “ ____ ” _____ 20__ року, протокол № ____.

Розробник програми: Смірнова О.О. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри образотворчого мистецтва НПУ імені М. П. Драгоманова, Заслужений майстер народної творчості України

Затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва
“ ____ ” _____ 20__ року, протокол № ____

Завідувач кафедри

_____ (Шевнюк О. Л.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Опис дисципліни

Шифр дисципліни ВВ 2.3.1

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Кількість кредитів - 9		Методи навчання пояснювально-ілюстративний проблемно-пошуковий екскурсії мультимедійний творче завдання
Спеціальність 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Загальна кількість годин		
	<i>Денна - 270</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень: бакалавр	Лекції		
	2		
	Семінарські (практичні) заняття		
Вибіркова			Форми поточного контролю оцінювання практичних завдань
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом – 2	Лабораторні заняття		
	90		
	Індивідуальні заняття		
Семестр – 3,4	1 год на студента		
	Самостійна робота		
Тижневе навантаження (год) аудиторне – 4 самостійна робота- 5	178		Форма підсумкового контролю екзамен
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС		
	СРС		
Мова навчання - українська	1:2		

Предмет вивчення навчальної дисципліни

Категоріальний апарат і ціннісно-сміслові значення декоративно-прикладного мистецтва, підготовка майбутнього вчителя до виконання творів декоративно-прикладного мистецтва та оволодіння методикою навчання цьому учнів.

Міждисциплінарні зв'язки – рисунок, живопис, композиція, кольорознавство, теорія та історія образотворчого мистецтва, художнє конструювання, костюм в образотворчому мистецтві.

Мета і завдання навчальної дисципліни – формування методичної бази зі всіх видових категорій декоративно-прикладного мистецтва та володіння даними техніками особисто, засвоєння базового категоріального апарату декоративно-прикладного мистецтва.

Курс передбачає ознайомлення з яскравими представниками народної творчості, вивчення народних ремесел та промислів, історії їх зародження і становлення, особливості розвитку у сучасних умовах.

Основні завдання викладання основ декоративно-прикладного мистецтва: формування соціально-творчої активності особистості студента засобами декоративно-прикладного мистецтва; розкриття перед студентами історичних витоків і ролі народної творчості, декоративно-прикладного мистецтва у духовно-матеріальному житті суспільства; виховання естетичного ставлення до творів мистецтва, народних художніх традицій та національної культури в цілому; ознайомлення студентів з особливостями різних матеріалів та їх декоративними властивостями; формування практичних навичок роботи з різними матеріалами та інструментами; оволодіння практичними методами, технікою і технологією виготовлення та декорування художніх виробів; розвиток художньо-творчих здібностей студентів; підготовка студентів до самостійного ведення занять з декоративно-прикладного мистецтва, відповідно до традицій місцевих народних промислів.

II. Основні результати навчання та компетентності, які вони формують

№з/п	Компетентності	Програмні результати навчання
1	K17. Здатність інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі.	ПР01. Застосовувати комплексний художній підхід до створення цілісного образу
2	K09. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПР06. Застосовувати знання з композиції, розробляти формальні площинні, об'ємні та просторові композиційні рішення і виконувати їх у відповідних техніках і матеріалах.
3	K18. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача.	ПР07. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів образотворчого і декоративного мистецтва.
4	K16. Генерувати авторські новаційні пошуки в практику сучасного мистецтва.	ПР08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу
5	K13. Розуміти базові теоретичні та практичні закономірності створення цілісного продукту предметного-просторового та візуального середовища, володіти основними класичними та сучасними категоріями та концепціями мистецтвознавчої науки.	ПР16. Володіти фаховою термінологією і методикою образотворчого мистецтва.
6	K15. Володіти різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах.	ПР17. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого та сучасного візуального мистецтва.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення дисципліни відводиться 9 кредитів ЄКТС 270 год.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Ауд	Лекц	Сем (сем)	Лаб	СРС	Ауд	Лекц	Прак (сем)	Лаб	СРС
	Змістовий модуль 1 Декоративно-прикладне мистецтво – невід'ємна частина естетичної культури. Його видові категорії. Народні промисли	46	2		44	88					
1	Аплікація. Види аплікацій. Застосування різного матеріалу для виконання аплікації. Особливості виконання аплікацій з фетру. Поняття стилізації	6	1		5	14					
2	Витинанка – від традицій до сучасного образотворення	6	1		5	14					
3	Настінний народний розпис	4			4	12					
4	Мистецтво «Петриківського»	6			6	12					

	розпису. Орнаменти, мотиви, технологія. Виконання композиції у даній техніці									
5	Мистецтво писанкарства. Легенди, символи, технології розпису писанок. Виконання двоколірного і багатоколірного розпису писанки	8			8	14				
6	Малярство на склі	6			6	14				
7	Технологічні прийоми ткацтва «бісером». Виконання українських «гердан»	10			10	12				
	Змістовий модуль 2 Традиції українського текстилю	46			46	90				
8	Мистецтво «Нетканого гобелену з гачкуватими виступами»	8				12				
9	Українське народне мистецтво килимарства. Техніки виконання килимків, їх застосування. Виконання килимка технікою простого «перебору» (ткані пояси та сумки)	8				12				
10	Ткацтво «уступами»	8				12				
11	Історичні етапи становлення мистецтва батику, як виду декоративно-прикладного мистецтва. Види розпису тканин. Роль композиційного та кольорового рішення у мистецтві батику. Матеріали та приладдя	4				10				
12	Мистецтво гарячого батику – «вузликова» техніка. Виготовлення декоративної хустинки	4				10				
13	Поєднання гарячого батику (вузликового, «вибивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині у відтворенні української національної хустки	4				10				
14	Стилізація – основа композиції у мистецтві «холодного батику». «Переведення» у форму стилізацію квіти, натюрморт, український пейзаж тощо у ескізно-пошукових роботах	4				12				
15	Головні методичні аспекти у мистецтві «холодного батику». Їх складність та усунення, отриманих недоліків. Виконання стилізованої композиції на задану тему: «Етнічні мотиви українського народу» (або народів світу)	6				12				
Разом:		92	2		90	178				

IV. Зміст дисципліни

Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть год.	
	Всього	Лекцій
Модуль 1 Декоративно-прикладне мистецтво – невід’ємна частина естетичної культури. Його видові категорії. Народні промисли	46	2
<p>1. Декоративно-прикладне мистецтво – невід’ємна частина естетичної культури. Його видові категорії. Народні промисли</p> <p>Історичний розвиток видів ДПМ. Основні закони композиції. Поняття стилізації. Правила декоративної композиції. Принципи організації композиційної рівноваги. Прийоми та засоби декоративної композиції. Організація простору площини зображення. Традиційні символи і елементи декору. Принципи побудови орнаментальних композицій. Принципи побудови орнаментальних композицій. Відмінності в оздобленні різних регіонів України (характерні деталі, мотиви, колорит).</p> <p>Види художніх промислів з текстилю. Осередки народних художніх промислів України. Провідні майстри художніх промислів України. Основні закони текстильної композиції.</p> <p>Діапазон застосування виробів художнього текстилю.</p> <p>Знайомство з техніками ткання, види і прийоми. Властивості сировини, що використовується для ткання. Типологія виробів. Створення авторської композиції.</p> <p>Історія зміни мотивів тканих виробів. Шляхи опрацювання авторських мотивів для творчої роботи. Засоби співвіднесення тематики композиційного завдання з конкретним інтер’єром. Виконання авторської композиції. Підготовка художніх творів до експонування. Створення системи функціонування текстильного твору в умовах конкретного середовища.</p> <p>1. Аплікація. Види аплікацій. Застосування різного матеріалу для виконання аплікацій. Особливості виконання аплікацій з фетру. Поняття стилізації</p> <p>Аплікація. Декоративні особливості аплікації, їх використання у створенні стилізованих композицій. Елементи аплікації, їх використання у створенні однотонних, контрастних, різноколірних аплікацій. Добір тканин і аплікаційних елементів. Технологічна послідовність виконання аплікації з фетру. Вимоги до якості аплікації. Виконання аплікації (колажу) стилізованого натюрморту.</p> <p>2. Витинанка – від традицій до сучасного образотворення</p> <p>Особливості композиції та сюжети.</p> <p>3. Настінний народний розпис</p> <p>Історичні відомості настінного розпису. Настінний розпис регіонів України. Українські народні мальовки. Декоративний станковий живопис та графіка. Відомі народні майстри декоративного станкового живопису та графіки Київщини. Творчість Катерини Василівни Білокур. Творчість Ганни Феодосіївни Собачко-Шостак. Творчість Марії Авксентіївни Приймаченко.</p> <p>4. Мистецтво «Петриківського» розпису. Орнаменти, мотиви, технологія. Виконання композицій у даній техніці</p> <p>Техніка виконання петриківського розпису. Чотири типи мазка петриківського розпису: “гребінчик; “зернятко”; “горішок”; “перехідний мазок”.</p> <p>Орнаменти, мотиви та символіка петриківського розпису.</p> <p>5. Мистецтво писанкарства. Легенди, символи, технології розпису писанок. Виконання двоколірного і багатоколірного розпису писанки</p> <p>Писанкарство – вид декоративно-прикладного мистецтва. Традиційні елементи та будова орнаментальних композицій. Ознайомлення з характерними деталями, мотивами та колоритом писанок різних регіонів. Технології виконання писанок.</p> <p>Обладнання, інструменти та матеріали. Безпека життєдіяльності. Попереднє ескізування даного завдання. Виконання двоколірної писанки. Виконання багатоколірної писанки.</p> <p>6. Малярство на склі</p> <p>Техніки малярства. Орнаменти у малярстві на склі. Звичаї та обряди українського народу у малярстві.</p>		

<p>7. Технологічні прийоми ткацтва «бісером». Виконання українських «гердан»</p> <p>Особливості ткацтва бісером. Історична довідка про жіночі аксесуари українського народу. Символіка та знаки-обереги у орнаментиці «гердан».</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антонович Є.А. Захарчук-Чурай Р.В. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л.: Світ. 1992. 2. Антонович Е.А., Соломченко О.Г., Штільчак В.А. Народні художні промисли. : Програма спецкурсу. – К. – 1989р. 3. Гусакова М. Аплікація. – К.: 1997. 4. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навч.посіб. – К.: Знання-Прес, 2006. 5. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. — К., 2002 6. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 		
<p>Модуль 2. Традиції українського текстилю</p>	<p>46</p>	
<p>8 Мистецтво «Нетканого гобелену з гачкуватими виступами»</p> <p>Техніки «килимарства петельчатого». Виконання композиції етнотематичного спрямування у даній техніці. Нетканий гобелен з гачкуватими виступами.</p> <p>9. Українське народне мистецтво килимарства. Техніки виконання килимків, їх застосування. Виконання килимка технікою простого «перебору» (ткані пояси та сумки)</p> <p>Історія народного художнього ткацтва в Україні. Художньо-технологічні особливості килимів традиційних центрів. Українське килимарство, його традиції. Види килимарства. Орнаменти. Форма і зміст орнаментальних мотивів. Розвиток художнього ткацтва. Обладнання, інструменти та матеріали. Безпека життєдіяльності. Настільний ткацький верстат. Його будова. Підготовка до тkania. Основи ткацького розрахунку. Технологічна послідовність виготовлення художнього виробу.</p> <p>10. Ткацтво «уступами»</p> <p>Історія народного художнього ткацтва</p> <p>11. Історичні етапи становлення мистецтва батіку, як виду декоративно-прикладного мистецтва. Види розпису тканин. Роль композиційного та кольорового рішення у мистецтві батіку. Матеріали та приладдя</p> <p>Саме слово "батик"- яванського походження і в перекладі означає "малювання гарячим воском". Йдеться про оригінальний спосіб прикрашання тканини шляхом нанесення візерунків розтопленим воском, з наступним фарбуванням тих частин полотна, котрі залишались вільними від воску.</p> <p>Багато народів по всьому світі з сивої давнини розвивали цей вид мистецтва. Загляймо в історію! Жителі Африканських країн Нігерії та Сенігала, використовують техніку "батик" ось уже на протязі 1500 років. Замість воску, для нанесення візерунків на тканину, вони використовували пасту у виді суміші з муки, маніоки, рису та квасців (або сульфату заліза), зварених разом.</p> <p>Стародавні зразки тканин, розписані у техніці "батик", знайдені археологами у Західній та Центральній Африці, Єгипті, на всьому протязі Близького Сходу, Середній Азії, Турції, Ірані, Індії, Китаї, Японії, Індонезії, островах Океанії. Вік цих зразків визначається близько 2000 років. Знахідки дають привід для дискусій та суперечок серед вчених з приводу місця походження техніки "батик". Однак беззаперечним є той факт, що найбільшого розквіту рідкісної художньої довершеності та виключної технічної витонченості ця техніка досягла на Індонезійському острові Ява. І саме індонезійський "батик" вплинув на розвиток цього виду мистецтва у всьому світі. У зв'язку з цим зв'язку з цим традиційно прийнято вважати острів Ява батьківщиною техніки "батик".</p> <p>Батик (індонез. batik від ba «бавовна» та тік «крапка» або «краплина») — це техніка розпису по тканині за допомогою воску або резерву та барвників, поширена особливо в Індонезії та на Філіппінах, а також у країнах Південно-Східної та Східної Азії, Західній Африці тощо; у Європі відома з XIX ст.. Існує кілька видів батика - гарячий, холодний, вузликовий, вільний розпис. Вони відрізняються способом резервування тканини.</p>		

12. Мистецтво гарячого батіку – «вузликова» техніка. Виготовлення декоративної хустинки

В гарячому батіку замість бджолиного воску почали використовувати парафін і стеарин. Сітка тріщин, яка з'являлась в процесі фарбування в техніці гарячого батіку і вважалась браком, отримала значення самостійного ефекту і стала невід'ємною частиною і символом цієї техніки. Основні засади «варіння» тканин технікою «вузликового» творення.

13. Поєднання гарячого батіку (вузликового, «вибивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині у відтворенні української національної хустки

Особливості української традиційної хустки, її кольорова та композиційна основи. Замальовки та ескізування. Виконання у матеріалі за власним проектом твору «моя українська хустина».

14. Стилiзацiя – основа композицiї у мистецтвi «холодного батіку». «Переведення» у форму стилiзацiю квіти, натюрморт, український пейзаж тощо у ескiзно-пошукових роботах

Особливостями стилізації та декору природних форм, орнаменталізації предметів побуту, рослинних квітів, дерев, створює цілісний стиль, що можна легко впізнати.

Образи природних форм змінюють відповідно до призначення предмета, рослин, та дерев і їх зображення стають цілком доречні на різних предметах побуту. Створюється умовний образ, що лише нагадує реальну природну форму. Таке перетворення потребує узагальнення спрощення малюнка, форми, кольору, тобто стилізації. Стилiзацiя – це процес створення декоративного елемента шляхом перероблення природної форми на основі відбору найвиразніших, найголовніших рис, а також спрощення зображення, не порушуючи принципу формоутворення.

Стилiзацiя виконується у певній послiдовностi.

15. Головні методичні аспекти у мистецтві «холодного батіку» Їх складність та усунення, отриманих недоліків. Виконання стилізованої композиції на задану тему: «Етнічні мотиви українського народу» (або народів світу)

Сучасні версії ручного розпису тканини, спираючись на традиційні напрямки, підкріплені новими технологіями.

З винайденням клейкого матеріалу, названого резервом, розвинулась принципово нова техніка розпису – холодний батик.

Розпис як вид художньої обробки тканини. Історичні відомості. Художньо-технологічна характеристика декоративних розписом тканин.

Підготовка до холодного батіку. Інструменти і матеріали. Організація робочого місця. Технологічні особливості розпису. Склад резервуючої суміші. Барвники. Декоративність техніки.

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Антонович Є.А. Захарчук-Чурай Р.В. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л.: Світ. 1992.
2. Антонович Е.А., Соломченко О.Г., Штільчак В.А. Народні художні промисли. : Програма спецкурсу. – К. – 1989р.
3. Гасюк О.О., Степан М.Г. Художнє вишивання. – К., 1981р.
4. Запаско Я.П. Українське народне килимарство. – К., 1973р.
5. Ковальов Олександр Декоративно-прикладне мистецтво у школі. 1-7 клас: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.
6. Красикова Е.И. Художнє вишивання. – Мінськ, 1959.
7. Нелюба А.М. Словник образотворчого мистецтва. – Харків, 1996.
8. Радкевич В.О., Пащенко Г.М. Технологія вишивки. – К.: Вища школа. – 1997.
9. Художественное вышивание: Альбом/ Гасюк Е.О., Степан М.Г. – 2-е изд. – К.: Вища школа. 1983.

5. Лабораторні завдання

№ з/п	Тема	К-ть год.
1	<p><i>Аплікація. Види аплікацій. Застосування різного матеріалу для виконання аплікації. Особливості виконання аплікацій з фетру. Поняття стилізації</i></p> <p>Завдання: Виконати аплікацію з фетру. На тему: «Древо життя». «Українські мотиви», або стилізовані «Квіти України», «Натюрморт». Формат А-3</p> <p>Матеріали: Папір, фетр, картон, (можлива інша основа ДСП), клей ПВА, ножиці, лікала, мішкочина</p>	5
2	<p><i>Витинанка – від традицій до сучасного образу творення</i></p> <p>Завдання. Виконати ряд витинанок за видовим їх поділом.</p> <p>Формати А-4 та А-3.</p> <p>Матеріали та обладнання: Папір двосторонній кольоровий Формат А-4 та А-3, канцелярські ножі, леза, ножиці, олівці графічні, скло-основа для вирізування.</p>	5
3	<p><i>Настінний народний розпис</i></p> <p>Завдання:</p> <p>Створити проект настінного розпису та його зображення в інтер'єрі.</p> <p>Виконати графічний та живописний власний проект народного розпису.</p> <p>Виконати копію однієї з робіт народних майстрів.</p> <p>Наслідуючи творчість народних майстрів, створити власний розпис.</p> <p>Формат А-3.</p> <p>Матеріали та обладнання: Папір, фарби (гуаш), графітні олівці, пензлі.</p>	4
4	<p><i>Мистецтво «Петриківського» розпису. Орнаменти, мотиви, технологія. Виконання композиції у даній техніці</i></p> <p>Завдання. Створити приклади візерунків, поєднанням традиційних мазків петриківського розпису.</p> <p>Виконати ряд вправ петриківського розпису.</p> <p>Технікою петриківського розпису копіювати одну з робіт відомих митців (П.Глуценка, Тетяни Пати, Федора Панка та ін.).</p> <p>Виконати елементи узорів відразу пензликом, без прорисовки їх олівцем.</p> <p>Виконати ескіз подальшої роботи петриківського розпису.</p> <p>Виконати петриківський розпис на будь-якій картинній площині(Формат А-3, побутові предмети). Формат А-3.</p> <p>Матеріали та обладнання: папір (побутові предмети), фарби (гуаш, акрил), графітні олівці, пензлі, «котячки», піпетки.</p>	6
5	<p><i>Мистецтво писанкарства. Легенди, символи, технології розпису писанок. Виконання двоколірного і багатоколірного розпису писанки</i></p> <p>Завдання. Виконати замальовок символів та орнаментів писанок.</p> <p>Виконати одну писанку-крапанку.</p> <p>Виконати двоколірну писанку.</p> <p>Виконати багатоколірну писанку.</p> <p>Матеріали та обладнання: писачки, віск, свічки, паперові серветки (рушники), анілінові фарби (жовта, оранжева, червона, зелена, синя, коричнева, чорна), скляні баночки на 0,5л., оцет, видуті яйця (курячі, гусячі, качині, страусині),</p>	8
6	<p><i>Малярство на склі</i></p> <p>Завдання. Виконати тематичну композицію на скляній поверхності: «Звичаї та обряди українського народу».</p> <p>Формат А-3.</p> <p>Матеріали та обладнання: Скло формату А-3, маркери для скла різної товщини, гуашеві (акрилові) фарби, клей ПВА,</p>	6
7	<p><i>Технологічні прийоми ткацтва «бісером». Виконання українських «гердан»</i></p> <p>Завдання. Виконати український традиційний «гердан».</p>	10

	Матеріали та обладнання: станок для ткацтва бісером формату 50 на 100 см., нитки для бісеру, голка для вишивки бісером, ножиці, кольоровий бісер за обраною кольоровою гамою, розроблені орнаментні мотиви	
8	<i>Мистецтво «Нетканого гобелену з гачкуватими виступами»</i> Завдання. Виконати тематичну композицію «Стилізовані екстер'єрні куточки мальовничої України» у даній техніці Формат не менший А-3. Матеріали та обладнання: маркери, підрамник формату 50 на 80 см., мішкovina, голка для вибійки, ножиці, голка для шиття, степлер і скоби будівельні, кольорові нитки акрилові або шерсть за обраною кольоровою гамою, клей ПВА.	8
9	<i>Українське народне мистецтво килимарства. Техніки виконання килимків, їх застосування. Виконання килимка технікою простого «перебору» (ткані пояси та сумки)</i> Завдання. Виконати тематичну композицію у даній техніці Формат не менший А-3. Матеріали та обладнання: підрамник формату 50 на 80 см., нитки ірис, голка для вибійки, ножиці, голка для шиття, степлер і скоби будівельні, кольорові нитки акрилові або шерсть за обраною кольоровою гамою, гребінець дерев'яний, резинка, скрепки канцелярські.	8
10	<i>Ткацтво «уступами»</i> Завдання. Виконати тематичну композицію у даній техніці Формат не менший А-3. Матеріали та обладнання: підрамник формату 50 на 80 см., нитки ірис, голка для вибійки, ножиці, голка для шиття, степлер і скоби будівельні, кольорові нитки акрилові або шерсть за обраною кольоровою гамою, гребінець дерев'яний, резинка, скрепки канцелярські.	8
11	<i>Історичні етапи становлення мистецтва батіку, як виду декоративно-прикладного мистецтва. Види розпису тканин. Роль композиційного та кольорового рішення у мистецтві батіку. Матеріали та приладдя</i> Завдання. Виконати ряд ескізів для роботи над батиками. Формати, згідно підрамників Матеріали та обладнання: папір, олівці, фарби акварельні, маркери, кнопки.	4
12	<i>Мистецтво гарячого батіку – «вузликова» техніка. Виготовлення декоративної хустинки</i> Завдання. Виготовлення ряду декоративних хустинок у «вузликівій» та «гофрованій» техніці гарячого батіку. Формати квадрати від 10см до 50х50 см. Матеріали та обладнання: підрамники, кнопки, тканина: ситець, батист білий, олівці, фарби анілінові, кнопки, електроплитка, каструля алюмінієва, сіль кухонна, друшляк, щипці, голки та нитки для шиття.	4
13	<i>Мистецтво гарячого батіку. Композиційне наповнення символами та оберегами декоративної композиції</i> Завдання. Створення декоративної скатертини у «вузликівій» техніці виконання гарячого батіку, композиційно наповнюючи символами та оберегами українського народу. Тематична композиція з символікою та оберегами. Формати тканин за бажанням. Матеріали та обладнання: підрамники, кнопки, тканина: шовк або стрейч-шифон, олівці, фарби анілінові, маркери, кнопки, трубочки для резерву, резервуючи речовина	2
14	<i>Поєднання гарячого батіку (вузликового, «вибивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині у відтворенні української національної хустки</i>	2

	<p>Завдання: Дослідити історію та особливості орнаментики української традиційної хустки.</p> <p>Відтворити українську національну хустку, поєднуючи гарячий батик (вузликового, «вибивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині</p> <p>Формат: 50/50см, 100/100см.</p> <p>Матеріали та обладнання: підрамники, кнопки, тканина: шовк або стрейч-шифон, тоненький ситець, олівці, фарби анілінові, маркери, кнопки, трубочки для резерву, резервуючи речовина, штемпелі, декоративні валіки, контури для тканини, праска.</p>	
15	<p><i>Стилізація – основа композиції у мистецтві «холодного батика».</i></p> <p><i>«Переведення» у форму стилізації квіти, натюрморт, український пейзаж тощо у ескізно-пошукових робота</i></p> <p>Завдання. «Переведення» у форму стилізації квіти, натюрморт, український пейзаж тощо у ескізно-пошукових робота (5 шт.)</p> <p>Виконати один з запропонованих сюжетів у матеріалі.</p> <p>Формати, згідно підрамників</p> <p>Матеріали та обладнання: підрамники, кнопки, тканина: шовк або стрейч-шифон, олівці, фарби анілінові, маркери, кнопки, трубочки для резерву, резервуючи речовина, штемпелі, декоративні валіки.</p>	4
16	<p><i>Головні методичні аспекти у мистецтві «холодного батика». Їх складність та усунення, отриманих недоліків.</i></p> <p>Завдання. Виконати стилізовану композицію на задану тему: «Етнічні мотиви українського народу» (або народів світу)</p> <p>Формати, згідно підрамників</p> <p>Матеріали та обладнання: підрамники, кнопки, тканина: шовк або стрейч-шифон, олівці, фарби анілінові, маркери, кнопки, трубочки для резерву, резервуючи речовина, штемпелі, декоративні валіки.</p>	6

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Антонович Є.А. Захарчук-Чурай Р.В. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л.: Світ. 1992.
2. Антонович Е.А., Соломченко О.Г., Штільчак В.А. Народні художні промисли. : Програма спецкурсу. – К. – 1989р.
3. Гусакова М. Аплікація. – К.: 1997.
4. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навч.посіб. – К.: Знання-Прес, 2006.
5. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. — К., 2002
6. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К.,

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Тема	К-ть год.
1	Виконати ряд композицій-ескізів для колажу з тканини. На тему: «Українські мотиви», або стилізовані «Квіти України», «Натюрморт». Формат А-3.	7
2	Виконати ряд витинанок за власними ескізами.	6
3	Підготувати рефератну доповідь: «Майстри українського декоративно-прикладного мистецтва». Видова категорія за власним вибором.	6
4	Зробити копію народного настінного розпису.	4
5	Ознайомитися з творчістю Єлизавети Миронової.	4
6	Ознайомитися з творчістю Олени Василівни Поліщук.	4
7	Ознайомитися з творчістю Олени Іванівни Стицюк.	4
8	Ознайомитися з творчістю Ксенофонтівни Тимченко та ін.	4
9	Технікою петриківського розпису копіювати одну з робіт відомих митців (П.Глушценка, Тетяни Пати, Федора Панка та ін.).	3
10	Виконати петриківський розпис на будь-якому побутовому предметі.	6

11	Виконати схеми писанок різних регіонів України.	6
12	Виконати власну інтерпретовану писанку.	6
13	Історичне становлення технік виконання килимків. Доповідь.	2
14	Виконати ряд ескізів-копій традиційних килимів України.	6
15	Складні техніки килимарства.	10
16	Виконати декоративне панно у техніці «килимарства петельчатого».	14
17	Стилізований сюжет у техніці холодного батику на вільну тему.	6
18	Довільний художній розпис тканини.	10
19	Знайомство з різновидністю та історією розпису тканин. Підготовка рефератної доповіді по видових категорія розпису текстильних виробів.	10
20	Вплив композиції на вирішення художнього твору у мистецтві батику.	6
21	Мистецтво гарячого батику – «вузликова» техніка. Виготовлення декоративної сучасної «бондани».	6
22	Стилізований сюжет у техніці холодного батику на вільну тему.	6
23	Довільний художній розпис тканини.	6
24	Символи та обереги у орнаментиці батиків.	6
25	Інтеграція розписів на тканині у власному творі.	6
26	Поєднання гарячого батику (вузликового, «вбивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині у виконанні декоративної скатертини.	6
27	Стилізація – основа композиції у мистецтві «холодного батику». Переведення натюрморту.	6
28	Холодний батик. Виконання стилізованої композиції на задану тему: «Етнічні мотиви народів світу».	6
29	Мистецтво «холодного батику» у поєднанні з вишивкою стрічками. Виконання композиції на задану тему: «Дівчина-українка».	6

Рекомендовані інформаційні джерела

1. Антонович Є.А. Захарчук-Чурай Р.В. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л.: Світ. 1992.
2. Антонович Е.А., Соломченко О.Г., Штільчак В.А. Народні художні промисли. : Програма спецкурсу. – К. – 1989р.
3. Гасюк О.О., Степан М.Г. Художнє вишивання. – К., 1981р.
4. Глухенька Н.О. Петриківські розписи. – К.: Мистецтво, - 1973р. – 46с.
5. Гусакова М. Аплікація. – К.: 1997.
6. Запаско Я.П. Українське народне килимарство. – К., 1973р.
7. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навч.посіб. – К.: Знання-Прес, 2006.
8. Красикова Е.И. Художнє вишивання. – Мінськ, 1959.
9. Нелюба А.М. Словник образотворчого мистецтва. – Харків, 1996.
10. Радкевич В.О., Пащенко Г.М. Технологія вишивки. – К.: Вища школа. – 1997.
11. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013.

9. Індивідуальні завдання

№з/п	Зміст роботи	
	Сучасний дизайн настінного розпису. Особливості виконання та стилі.	
	Мистецтво «Косівського» розпису. Орнаменти, мотиви, техніки. Виконання композиції у даній техніці	
	Сучасний вітраж та псевдо вітраж.	
	Сучасне «Бісероплетіння з традиційними мотивами.	
	Декоративна композиція на склі. Авторська композиція.	
	Сучасні техніки декорування поверховостей. Мистецтво «Декупажу, «Кракелюру».	
	Інтеграція різних технік вишивки. Виконання композицій даними техніками	

	Декоративний розпис хустини. Поєднання художніх технік розпису тканини (з графікою).	
	Дизайн аплікації з текстилю. Орнаменти регіонів.	
	Ткацтво бісером. Мистецтво українського «гердану».	
	Мистецтво «Нетканого гобелену з гачкуватими виступами»	
	Сучасний дизайн настінного розпису. Особливості виконання та стилі.	
	Розробити варіанти оволодіння прийомами геометризації об'ємної форм у виразних стилізованих ескізах. Матеріал: папір, графітний олівець, акварельна фарба, туш, анілін, пензлі.	
	Виконати зразки вирішення одного й того ж мотиву на різних фактурах тканини. Матеріал: тканина, резервуючи суміш, фарбники тьянтинг.	
	Виконати варіанти отримання різнотональних ефектів з використанням воску, парафіну, готової резервуючої суміші та фарбників. Матеріал: тканина, резервуючи суміш, фарбники, тьянтинг.	
	Опанувати прийоми роботи різними за розміром і формою тьянтингами при малюванні ескізів на площині тканини. Практичне вивчення відмінностей у передачі форми лінією, штрихом і тоном. Матеріал: тканина, резервуючи суміш, фарбники, пензлі, тьянтинг	
	Вирішити творче завдання на відбір та стилізацію в завершальному варіанті ескізу авторської композиції. Матеріал: папір, графітний олівець, акварельна фарба, гуаш, кольорові жирові пастельні олівці.	
	Розробити варіанти використання додаткових ефектів з можливістю їх включення у авторську композицію. Матеріал: тканина, резервуючи суміш, фарбники, допоміжні речовини, пензлі тощо.	
	Виконати пробну оригінальну врівноважену композицію у техніці розпису. Матеріал: тканина, резервуючи суміш, фарбники, тьянтинг, пензлі, ємкості для фарбування.	
	Виконати завершальні роботи з оздоблення авторської композиції. Матеріал: виконана робота в матеріалі, фарбники, допоміжні речовини, пензлі тощо.	

10. Методи навчання

МЕТОД	ЗАСТОСУВАННЯ
Пояснювально-ілюстративні	
Пояснювально-ілюстративний	Викладення нового матеріалу, демонстрація зразків і прикладів
Узагальнення	Підведення підсумків, формулювання висновків
Проблемно-пошукові	
Класифікація	Структурування категоріального апарату дисципліни
Порівняння	Здійснення компаративного аналізу заявлених проблем
Дослідницький	Організація самостійної роботи студентів
Евристичний	Викладення окремих фрагментів навчального змісту, що пропонуються на самостійне доопрацювання
Комунікативні	
Діалог	Організація семінарських занять
Робота у групах	Організація семінарських занять
Практичні	
Вправляння	Застосування термінології
Наочні	
Екскурсія	Ознайомлення з музейними колекціями та сучасною художньою практикою
Ілюстрація	Ілюстрування теоретичного матеріалу
Мотивації	

Роз'яснення значимості	При викладенні теоретичного матеріалу
Педагогічна вимога	При постановці мети семінарських завдань

V. Контроль якості знань студентів
5.1.Форми і методи поточного контролю

№з/п	Види навчальних робіт	К-сть балів (з урахуванням С.Р.)
Змістовий модуль I		
1.	Виконати аплікацію з фетру. На тему: «Древо життя». «Українські мотиви», або стилізовані «Квіти України», «Натюрморт». Формат А-3	5
2	Виконати ряд витинанок за видовим їх поділом. Формати А-4 та А-3.	5
3	Створити проект настінного розпису та його зображення в сучасному інтер'єрі. Виконати графічний та живописний власний проект народного розпису. Виконати копію однієї з робіт народних майстрів. Наслідуючи творчість народних майстрів, створити власний розпис. Формат А-3.	5
4	Створити приклади візерунків, поєднанням традиційних мазків петриківського розпису. Виконати ряд вправ петриківського розпису. Технікою петриківського розпису копіювати одну з робіт відомих митців (П.Глушечка, Тетяни Пати, Федора Панка та ін.). Виконати елементи узорів відразу пензликом, без прорисовки їх олівцем. Виконати ескіз подальшої роботи петриківського розпису. Виконати петриківський розпис на будь-якій картинній площині(Формат А-3, побутові предмети). Формат А-3.	5
5	Виконати замальовок символів та орнаментів писанок. Виконати одну писанку-крапанку. Виконати двоколірну писанку. Виконати багатоколірну писанку.	5
6	Виконати тематичну композицію на скляній поверховості: «Звичаї та обряди українського народу» у техніці «малярства на склі». Формат А-3.	5
7	Виконати український традиційний «гердан».	5
Підсумковий рейтинговий бал		35
Змістовий модуль II		
8	Виконати тематичну композицію «Стилізовані екстер'єрні куточки мальовничої України» у мистецтві «Нетканого гобелену з гачкуватими виступами» Формат не менший А-2.	5
9	Виконати килимок технікою простого «перебору» (ткани пояси та сумки) Формат не менший А-3.	5
10	Виконати ткацтва «уступами». Формат не менший А-3.	5
11.	Виготовлення ряду декоративних хустинок у «вузликовій» та «гофрованій» техніці гарячого батіку. Формати квадрати від 10см до 50х50 см.	5
12	Дослідити історію та особливості орнаментики української традиційної хустки. Відтворити українську національну хустку, поєднуючи гарячий батик (вузликового, «вибивного» різновидів писання) з художнім декором по тканині. Формат: 50/50см, 100/100см.	5
13	Виконати ряд ескізів для роботи над батиками. Формати, згідно підрамників «Переведення» у форму стилізації квіти, натюрморт, український пейзаж	5

	тощо у ескізно-пошукових робота (5 шт.) Виконати один з запропонованих сюжетів у матеріалі. Формати, згідно підрамників.	
14	Виконати стилізовану композицію у мистецтві «холодного батику» на задану тему: «Етнічні мотиви українського народу» (або народів світу) Формати, згідно підрамників	5
	Підсумковий рейтинговий бал	35
	Всього	70
	Екзамен Підсумкова творча робота у обраній техніці.	30
	Всього	100

Перелік тематичних робіт до екзамену (на вибір)

	Види екзаменаційних робіт
1	Колаж з фетру (тканини) за етнографічною тематикою.
2	Вишивка гладдю (вільні шви).
3	Вишивка стрічками.
4	Вишивка бісером.
5	Вишивка мішаною технікою.
6	Авторський гобелен.
7.	Проект настінного розпису.
8.	Композиція у техніці петриківського розпису.
9.	Гобелен на українознавчу тематику у техніці «нетканий з гачкуватими виступами».
10.	Імітація «вітражу».
11.	Композиція зі зразків декоративного розпису писанок.
12.	Авторська композиція у техніці «вибійка» («набивка» на тканині).
13.	Декоративна композиція з використання писанок.
14	Художній розпис композиції на тканині.
15.	Стилізована композиція холодного батику.
16	Стилізована композиція гарячого батику.
17.	Українська витинанка (традиційна або сучасна).
18.	Вишивка хрестиком (лічильні шви).
19	Мінігобелен за темою: «Мотиви Переславщини»
20	Виконання складної орнаментально насиченої композиції у техніці «холодного батику» на тему: «Етнічні мотиви народів світу».
21	Композиція холодного батику. (Етнічне коріння українців)
22	Композиція гарячого батику. (Культура Трипілья)
23	Виконання художнього твору у мішаній авторській техніці розпису тканин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧИХ РОБІТ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧИХ РОБІТ				
	5 балів	4 бали	3 бали	0 балів
Змістова повнота й оригінальність навчально-творчої роботи 33,3%	Ідея навчально-творчої роботи повністю відповідає змісту завдання, є художньо виразною та цілісною, самостійною та інформативною	Ідея навчально-творчої роботи відповідає змісту завдання, є досить виразною та інформативно, містить елементи оригінальності	Ідея навчально-творчої роботи частково відповідає змісту завдання, є маловиразною й малоінформативно, що ґрунтується на існуючих зразках	Ідея навчально-творчої роботи не відповідає змісту завдання або є невиразною та шаблонною
Образотворча грамотність навчально-творчої роботи 33,3%	Студент застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з майстерністю	Студент частково застосовує закони і прийоми композиції (єдність, контраст, баланс, рух, домінанта, ритм тощо), колірні гармонії, використовує образотворчі техніки з достатнім вмінням	Студент застосовує закони і прийоми композиції, колірні гармонії та використовує образотворчі техніки на елементарному рівні	Студент ігнорує закони і прийоми композиції, колірні гармонії, не володіє образотворчими техніками
Презентація 33,3%	Студент дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, результат роботи характеризується акуратністю та контролем за процесом	Студент загалом дотримується послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, поодинокі моменти неакуратної роботи не впливають на загальне художнє враження	Студент слабо опанував послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, неконтрольованість і неакуратність процесів заважає художньому сприйманню кінцевого результату	Студент ігнорує грамотну послідовності виконання всіх стадій навчально-творчого завдання, робота виконана неакуратно та поза творчим контролем

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C	задовільно	
65-69	D		
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни „Основи декоративно-прикладного мистецтва”

Всього 270 год., сам. роб. – 178 год., лекції – 2 год., лаборат. – 90 год.,

2 курс

III семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Модулі	МОДУЛЬ 1																	
Лекції																		
Дати																		
Теоретичні розділи	Декоративно-прикладне мистецтво – невід’ємна частина естетичної культури. Його видові категорії. Народні промисли																	
Теми лекцій	Види аплікацій	Витинанка – від традицій до сучасного образотворення																
Лабораторні заняття	Створення декоративної композиції з природних матеріалів						Освоєння варіантів техніки						Таблиця мотивів					
Самостійна робота	Підбір матеріалів до колажу						Освоєння варіантів техніки			Перетворення абстрактної комп. в образну			Композиція у техніці Виконати творчу композицію у техніці ткацтва					
Види контролю	ПОТОЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ																	

IV семестр

Тиждень	1	2	3	4	5	6
Модулі	МОДУЛЬ 2					
Лекції						
Дати						
Теоретичні розділи	Традиції українського текстилю					
Теми лекцій						
Лабораторні заняття	Виконати замальовки схем поєднань орнаментальних мотивів у текстильних творах	Визначити яка доцільна виконавча база для конкретного виду текстильного виробу.	Зробити замальовки з оригіналів, у музеях..	Виконати зразки з різними варіантами	Виконати творчу композицію	
Самостійна робота	Виконати замальовки атрибутики, символів.	Виконати принципово різні композиції.	Розробити послідовність роботи над виробом	Виконати зразки		Виконати творчу композицію
Види контролю	ЕКЗАМЕН					

VII. Основні і допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Антонович Є.А. Захарчук-Чурай Р.В. Декоративно-прикладне мистецтво. – Л.: Світ, 1992.
2. Антонович Е.А., Соломченко О.Г., Штільчак В.А. Народні художні промисли. : Програма спецкурсу. – К. – 1989р.
3. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія. – К., 1998
4. Аллахвердов В.М. Психология искусства: Эссе о тайне эмоционального воздействия художественных произведений. – СПб, 2001
5. Андросук А.О., Задорожна О.М. Рейтингова технологія навчання у вищих та середніх закладах освіти. – Луганськ, 1997.
6. Барышева Т.А. Диагностика эстетического развития личности. – СПб, 1999.
7. Баткин Л. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. — М., 1989.
8. Гасюк О.О., Степан М.Г. Художне вишивання. – К., 1981р.
9. Глухенька Н.О. Петриківські розписи. – К.: Мистецтво, - 1973р. – 46с.
10. Гусакова М. Аплікація. – К.: 1997.
11. Закон України про вищу освіту.
12. Запаско Я.П. Українське народне килимарство. – К., 1973р.
13. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навч.посіб. – К.: Знання-Прес, 2006.
14. Ковальов Олександр Декоративно-прикладне мистецтво у школі. 1-7 клас: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006.
15. Красикова Е.И. Художне вишивання. – Мінськ, 1959.
16. Нелюба А.М. Словник образотворчого мистецтва. – Харків, 1996.
17. Ничкало С.А. Короткий тлумачний словник. Мистецтвознавство. К., 1999.
18. Одноралов Н.В. Материалы. инструменты и оборудование в изобразительном искусстве. – М., 1988.
19. Орловский Г.И. Учитель изобразительного искусства. – М., 1972.
20. Образотворче мистецтво: Художн.-пед. діяльність: Метод. Посіб. – К.: За друга, 1998.
21. Радкевич В.О., Пащенко Г.М. Технологія вишивки. – К.: Вища школа. – 1997.
22. Пидкасистый П.И. Психолого-дидактический справочник преподавателя высшей школы. – М., 1999.
23. Попович М. Нарис історії культури України. — К., 1998.
24. Художественное вышивание: Альбом/ Гасюк Е.О., Степан М.Г. – 2-е изд. – К.: Вища школа. 1983.
25. Чекалов А.К. Основы понимания декоративно-прикладного искусства. М., Изд-во Академии художеств СССР, 1962.
26. Шевнюк О.Л. Словник термінів образотворчого мистецтва. – К., 2013.
27. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура. — К., 2002

Допоміжна:

1. Антонович Є.А., Проців В.І. Художні техніки у школі. – К.: 1997.
2. Апликационные работы в начальных классах: Кн. Для учителя / И.К. Щерблякин, В.И. Романина, И.И. Кагакова. – 2-е изд., испр. И доп. – М.: Просвещение, 1990.
3. Богуславская И.Я., Графов Б.В. Искусство Жостова. Л., искусство, 1979.
4. Гаврилова В.Ю. Вышивка лентами. – Харьков: Книжный клуб «Клуб семейного досуга», 2007.
5. Гусакова М. Аплікація. – К.: 1997.
6. Дамар Рейдова Большая иллюстрированная энциклопедия древностей.
7. Дьяконов Л.В. Дымковские глиняные расписные. Л., Художник, 1960.
8. Ковальская Е.Г. Декоративное рисование в детском саду. Альбом. М., Просвещение, 1964.
9. Колотило Ксеня Альбом. – К.: Мистецтво, 1992.

10. Ляукина М.В. Подарки из бисера: украшения, сувениры, офисные фенечки. – М.: Издательский Дом МСП, 2005.
11. Николаева Т. История Украинского костюма – К.: Либідь, 1996.
12. Образотворче мистецтво: Художн.-пед. діяльність: Метод. Посіб. – К.: За друга, 1998.
13. Темерин С.М. Русское прикладное искусство. М., Советский художник, 1960.
14. Черил Оуэн. Розпись по стеклу. Современный дизайн. - М.: АРТ-РОДНИК, 2004.

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н